

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania R. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Łodzi
o podleganie obowiązkowi ubezpieczenia społecznego i dobrowolnemu
ubezpieczeniu chorobowemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 lutego 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 15 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 863/21,

**1. uchyla zaskarżony wyrok w pkt 1 oraz zmienia poprzedzający
go wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia
8 kwietnia 2021 r., sygn. akt VIII U 215/20 w ten sposób, że zmienia
zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń [...] Oddział
w Łodzi z dnia 19 listopada 2019 r. w sprawie w sprawie [...], nr [...]
i ustala, że R. B. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność
gospodarczą podlega obowiązkowym ubezpieczeniom
społecznym i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1
maja 2016 r.;**

2. oddala skargę kasacyjną w pozostałym zakresie;

3. zasądza na rzecz R. B. od organu rentowego kwotę 480 (czterysta osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym i apelacyjnym, wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c.

Bohdan Bieniek Jolanta Frańczak Dawid Miąsik

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi (organ rentowy) decyzją z 19 listopada 2019 r. stwierdził, że R.B. (odwołujący się) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 1 maja 2016 r., ponieważ od tego dnia nie wykonywał faktycznie działalności gospodarczej.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 8 kwietnia 2021 r., VIII U 215/20 oddalił odwołanie R. B. od powyższej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący zgłosił się do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego od 31 grudnia 1998 r. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. Początkowo przedmiotem działalności gospodarczej było krawiectwo, następnie budownictwo, od 1998 r. także transport taksówką osobową, a obecnie budownictwo. W spornym okresie przedmiotowa działalność dotyczyła tylko i wyłącznie taksówki osobowej. Odwołujący się, który od około 1999 r. leczy się psychiatrycznie, był niezdolny do pracy w następujących okresach: od 4 maja do 26 września 2016 r., od 5 października 2016 r. do 13 marca 2017 r., od 21 marca do 18 września 2017 r., od 25 września 2017 r. do 28 stycznia 2018 r., od 1 lutego do 31 lipca 2018 r., od 6 do 19 sierpnia 2018 r., od 24 sierpnia 2018 r. do 21 lutego 2019 r., od 28 lutego do 28 sierpnia 2019 r. W przerwach między kolejnymi zwolnieniami lekarskimi po odstawieniu leków antydepresyjnych nie był w stanie pracować. W dniach 28 września 2016 r., 29 września 2016 r., 30 września

2016 r., 1 października 2016 r. odwołujący się odbył kursy taksówką, za które to usługi wystawił paragony fiskalne. W spornym okresie odwołujący się nie powierzył nikomu prowadzenia taksówki w ramach swojej działalności, nie zgłaszał zawieszenia, ani przerw w prowadzeniu działalności gospodarczej. Obecnie jego stan zdrowia poprawił się i od 28 stycznia 2020 r. nie przebywa na zwolnieniu lekarskim. Nie wyrejestrował działalności gospodarczej, lecz zmienił jej profil - świadczy usługi w zakresie wykonywania posadzek żywicznych i sprzedaje artykuły z żywic. W marcu 2020 r. zakupił busa do działalności gospodarczej i otworzył stronę internetową. Od 2020 r. nie ma taksówki.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że dla uznania określonej działalności za działalność gospodarczą, konieczne jest łączne spełnienie trzech warunków: po pierwsze, dana działalność musi być działalnością zarobkową, po drugie, działalnością wykonywaną w sposób zorganizowany oraz, po trzecie, w sposób ciągły. W ocenie Sądu Okręgowego odwołujący się nie wykazał, że od 1 maja 2016 r. faktycznie nadal prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą. Zaprzestał jej prowadzenia od 21 kwietnia 2016 r., na około 2 tygodnie przed okresem zwolnienia lekarskiego. W przerwach między kolejnymi zwolnieniami lekarskimi, po odstawieniu leków antydepresyjnych, nie mógł pracować, bo drętwiała mu prawa noga i miał problemy z siedzeniem w samochodzie. Z dokumentacji w postaci kopii paragonów fiskalnych wynikało, że jedynie w dniach 28, 29, 30 września 2016 r. oraz 1 października 2016 r. tylko na skutek telefonów klientów, odwołujący się odbył kursy taksówką. Następnie nie wykonał już żadnych czynności. W spornym okresie co najwyżej wykonał pewne czynności okazjonalnie. Sąd Okręgowy uznał, że w związku z powyższym nie można było uznać powtarzalności działań.

Kolejną decyzją istotną dla niniejszego postępowania, to jest decyzją z 15 czerwca 2020 r., organ rentowy stwierdził, że R. B. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, to jest emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 9 stycznia 2020 r., ponieważ od tego dnia nie wykonywał działalności. W odwołaniu od powyższej decyzji odwołujący się wskazał, że w spornym okresie bardzo aktywnie podejmował wszelkie działania związane z prowadzeniem działalności, jedynie do 29 stycznia 2020 r. z powodu niezdolności do

pracy jego aktywność była ograniczona. Decyzją z 12 stycznia 2021 r. organ rentowy zmienił decyzję z 15 czerwca 2020 r. w ten sposób, że stwierdził, że R. B. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, to jest emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 30 stycznia 2020 r. oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 lutego 2020 r. do 29 lutego 2020 r. i od 1 czerwca 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. Decyzją z 17 marca 2021 r. organ rentowy zmienił z kolei decyzję z 12 stycznia 2021 r. w ten sposób, że stwierdził, że R. B. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 30 stycznia 2020 r., w pozostałej części pozostawił decyzję w mocy. Pełnomocnik odwołującego się poparł odwołanie jedynie w zakresie okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym obowiązkowo i dobrowolnie chorobowemu od 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 24 marca 2021 r., VIII U 1788/20 umorzył postępowanie w zakresie podlegania przez R. B. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 30 stycznia 2020 r. (pkt 1) i oddalił odwołanie w pozostałej części (pkt 2).

Sąd Okręgowy ustalił, że nieprawomocną decyzją z 19 listopada 2019 r. organ rentowy stwierdził, że odwołujący się nie podlega ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą od 1 maja 2016 r. W dniu 13 stycznia 2020 r. dokonał zgłoszenia w Urzędzie Skarbowym zmiany formy opodatkowania na rok 2020, z karty podatkowej na skalę podatkową, jako podatnik VAT. Również 13 stycznia 2020 r. odwołujący się wniósł do Urzędu Skarbowego o wyrejestrowanie dotychczasowej kasy fiskalnej wobec jej zaginięcia, niewykonywania działalności (taxi) od 2017 r. wobec problemów zdrowotnych. W dniu 14 stycznia 2020 r. odwołujący się dokonał zmian w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej w ten sposób, że jako przeważającą działalność gospodarczą usunął działalność taksówek osobowych oraz dodał sprzedaż hurtową wyrobów chemicznych. W spornym okresie, tj. od 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. odwołujący się nie rozliczał się z żadnymi instytucjami, nie miał obsługi księgowej. Dopiero w lutym 2020 r. odwołujący się podjął działania mające na celu pozyskiwanie klientów oraz zleceń, jednakże nie udało mu się sfinalizować żadnego zamówienia. Od lutego 2020 r. podjął działania

polegające m.in. na reklamowaniu oraz promowaniu swoich usług. Nigdy wcześniej odwołujący się nie zajmował się wykonywaniem prac stanowiących przedmiot zmienionego przedmiotu działalności. Za styczeń 2020 r. opłacił składki na ubezpieczenia społeczne tylko za 2 dni z uwzględnieniem nieprawomocnej decyzji z 19 listopada 2019 r. W 2020 r. z osiągnął przychód w kwocie 37.420,09 zł (w tym m.in. w okresie od stycznia do marca 2020 r. nie osiągnął żadnych przychodów), koszty zakupu towarów handlowych i materiałów wyniosły 29.496 zł (w tym m.in. w styczniu 2020 r. nie poniósł żadnych kosztów), koszty uboczne zakupu - 847,21 zł (w tym m.in. w styczniu 2020 r. nie poniósł żadnych kosztów), wydatki - 16.944,68 zł (w tym m.in. w styczniu 2020 r. nie poniósł żadnych wydatków).

Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom odwołującego się i świadków w zakresie twierdzeń o faktycznym wykonywaniu działalności gospodarczej przez niego w ostatecznie spornym okresie od 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. W ocenie Sądu Okręgowego brak było dowodów potwierdzających rzeczywiste wykonywanie działalności gospodarczej przez odwołującego się w spornym okresie. Przedstawione dokumenty dotyczą okresu prowadzenia przez odwołującego się działalności gospodarczej w zakresie zmienionego przedmiotu działalności (posadzkarstwo i sprzedaż produktów i półproduktów związanych z tą działalnością) dopiero po 30 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy ocenił, że w spornym okresie odwołujący się nie wykonywał działalności i że wykonywał ją dopiero po 30 stycznia 2020 r.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w sprawie z odwołania decyzji organu rentowego z 2021 r. istota sporu sprowadzała się ostatecznie do ustalenia, czy odwołujący się podlega ubezpieczeniom społecznym obowiązkowym (emerytalnym, rentowym, wypadkowemu) i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 9 stycznia do 29 stycznia 2020 r. i uznał odwołanie za bezzasadne w zakresie w jakim postępowanie nie podlegało umorzeniu. Wskazał, że organ rentowy w toku postępowania sądowego, wydał decyzje którymi ostatecznie stwierdził, iż odwołujący się jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, to jest emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 30 stycznia 2020 r., a więc w części

uwzględnił żądanie odwołującego się. Sąd Okręgowy podkreślił, że na okoliczność wykonywania działalności gospodarczej (o nowym profilu) od 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. odwołujący się nie przedłożył żadnej dokumentacji - umów, faktur, ogłoszeń itp. Jednocześnie bezspornym było, że działalności w zakresie taksówek osobowych w tym czasie także nie wykonywał. Wszelka złożona dokumentacja potwierdzająca prowadzenie działalności gospodarczej dotyczyła okresu po 30 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy wskazał, że w okresie od 9 do 29 stycznia 2020 r. odwołujący się nie prowadził działalności, a podjęte przez niego czynności legalizujące zmianę profilu działalności gospodarczej (wpis do ewidencji i zgłoszenie do urzędu skarbowego) nie świadczą o faktycznym prowadzeniu działalności gospodarczej w ramach zmienionego profilu.

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 15 marca 2022 r., III AUa 863/21 oddalił apelacje złożone przez odwołującego się od wyroków Sądu Okręgowego z 8 kwietnia i 24 marca 2021 r.

Sąd Apelacyjny odnośnie apelacji od wyroku z 8 kwietnia 2021 r., VIII U 215/20 przypomniał, że wyrokiem tym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie R. B. od decyzji z 19 listopada 2019 r. wyłączającej odwołującego się z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od dnia 1 maja 2016 r. Przyczyną tego wyłączenia było nieprowadzenie przez R. B. działalności gospodarczej. W ocenie Sądu Apelacyjnego z niespornego materiału dowodowego wynikało jednoznacznie, że w przerwach między niezdolnościami do pracy, trwającymi kilka dni, odwołujący się nie wykonywał działalności gospodarczej. W ocenie Sądu Apelacyjnego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że odwołujący się od 21 kwietnia 2016 r. ani nie wykonywał, ani też nie miał zamiaru wykonywać działalność gospodarczą. Odwołujący się zaprzestał prowadzenia działalności już od 21 kwietnia 2016 r., a zatem na około 2 tygodnie przed okresem zwolnienia lekarskiego, gdyż jednorazowa usługa w dniu 24 kwietnia 2016 r. na kwotę 26 zł nie mogła zmienić tego ustalenia. Ponadto Sąd Apelacyjny stwierdził, że poza dwoma przerwami między niezdolnościami do pracy, w pozostałych odwołujący się nie wykonał żadnych usług, ani nie podejmował działań zmierzających do ich wykonywania.

W ocenie Sądu drugiej instancji samo zapewnienie odwołującego się, że miał zamiar prowadzenia działalności gospodarczej jest niewystarczające wobec ustaleń, że od 21 kwietnia 2016 r. nie prowadził już działalności, a niezdolny do pracy był dopiero od 4 maja 2016 r. Ponadto, w okresie od 1 maja 2016 r. do 19 listopada 2019 r., czyli w okresie 3 lat i 7 miesięcy, odwołujący się tylko przez 47 dni był zdolny do pracy, a w pozostałym okresie był chory. Sąd Apelacyjny stwierdził, że ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny, przeczy twierdzeniu, iż odwołujący się chciał prowadzić działalność, miał taką wolę i zamiar. W ocenie Sądu stan zdrowia, a także brak jakichkolwiek dowodów na wykonywanie działalności już od dnia 21 kwietnia 2016 r. i w przerwach między niezdolnościami (za wyjątkiem dwóch przerw) dostatecznie uzasadniał stanowisko o nieprowadzeniu działalności gospodarczej od dnia 1 maja 2016 r., ale także o braku zamiaru jej prowadzenia.

Sąd Apelacyjny przypominając, że przedmiotem działalności gospodarczej odwołującego się był przewóz taxi, wskazał, że z ustaleń faktycznych wynikało, iż od dnia 21 kwietnia 2016 r., poza jedną usługą w dniu 24 kwietnia 2016 r. i kilkoma w 2016 r. i 2017 r. na niewielkie kwoty, odwołujący się nie wykonywał usług taxi i nie czynił starań aby je wykonywać. Zdaniem Sądu drugiej instancji zamiarem R. B. nie było prowadzenie działalności gospodarczej, a jedynie utrzymanie tytułu do ubezpieczeń społecznych pod pozorem prowadzenia tej działalności. Uzyskany przez odwołującego się od dnia 21 kwietnia 2016 r. przychód z tej działalności (457,72 zł w 2016 r. i 374,90 zł w 2017 r.) potwierdzał, że zamiarem odwołującego się nie było prowadzenie działalności zarobkowej.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że działania odwołującego się w okresie objętym zaskarżoną decyzją nie charakteryzowały się żadną z konstytutywnych cech działalności gospodarczej, jakimi są: a) zawodowy, a więc stały charakter, b) powtarzalność podejmowanych działań, c) podporządkowanie zasadzie racjonalnego gospodarowania, d) uczestnictwo w obrocie gospodarczym. Odwołujący się nie wykonywał swoich usług w sposób stały i powtarzalny, nie osiągnął zysków z tej działalności, nie uczestniczył faktycznie w obrocie gospodarczym. Działania odwołującego się były incydentalne, sporadyczne,

nie były nakierowane na osiągnięcie zarobku i na prowadzenie działalności, a tylko na utrzymanie tytułu do ubezpieczeń.

Odnosząc się do zarzutów apelacji od wyroku z 24 marca 2021 r., VIII U 1788/20 Sąd Apelacyjny przypomniiał, że wyrokiem tym Sąd Okręgowy po rozpoznaniu odwołania od decyzji z 15 czerwca 2020 r. zmienionej decyzją z 12 stycznia 2021 r. zmienioną decyzją z dnia 17 marca 2021 r. umorzył postępowanie w zakresie podlegania przez R. B. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 30 stycznia 2020 r. (pkt 1) oraz oddalił odwołanie w pozostałej części (pkt 2).

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy niewadliwie ustalił, że odwołujący się w dniu 13 stycznia 2020 r. wniósł do Urzędu Skarbowego o wyrejestrowanie dotychczasowej kasy fiskalnej wobec jej zaginięcia i nie wykonywania działalności (taxi) od 2017 r.; w dniu 14 stycznia 2020 r. dokonał zmian w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej w ten sposób, że jako przeważającą działalność gospodarczą usunął działalność taksówek osobowych oraz dodał sprzedaż hurtową wyrobów chemicznych; przed zmianą głównego przedmiotu działalności działalność odwołującego się skupiała się głównie na świadczeniu usług taksówkarskich, których ze względu na stan zdrowia nie był w stanie wykonywać; od 4 września 2019 r. do 29 stycznia 2020 r. był niezdolny do pracy; na dzień zakończenia zwolnienia lekarskiego nie posiadał kontaktów, ani klientów w zakresie nowego profilu działalności; od 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. nie rozliczał się z żadnymi instytucjami, nie miał obsługi księgowej; dopiero w lutym 2020 r. podjął działania mające na celu pozyskiwanie klientów oraz zleceń. Po 29 stycznia 2020 r. kupił samochód dostawczy, narzędzia i materiały niezbędne do wykonania posadzek; nigdy wcześniej nie zajmował się wykonywaniem prac stanowiących przedmiot zmienionego przedmiotu działalności; nie miał żadnego doświadczenia, uczył się z Internetu; w styczniu 2020 r. nie osiągnął żadnych przychodów z działalności i nie poniósł żadnych kosztów ani wydatków; nie wykonywał działalności w zakresie taksówek osobowych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego R. B. nie wykonywał od dnia 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. działalności gospodarczej. Brak było dowodów

potwierdzających rzeczywiste wykonywanie działalności gospodarczej przez odwołującego się w spornym okresie, a złożone do akt sprawy dokumenty dotyczą okresu po 30 stycznia 2020 r. Z zeznań świadków i samego odwołującego się wynikało, że w spornym okresie nie wykonywał działalności i że wykonywał ją dopiero po 30 stycznia 2020 r. W ocenie Sądu drugiej instancji w okresie od 9 do 29 stycznia 2020 r. podjęte przez odwołującego się czynności legalizujące zmianę profilu działalności gospodarczej (wpis do ewidencji i zgłoszenie do urzędu skarbowego), czy oglądanie youtube nie wystarczały, aby w ustalonym stanie faktycznym uznać je jako prowadzenie działalności gospodarczej w ramach zmienionego profilu. Odwołujący się w spornym okresie był niezdolny do pracy, nie miał żadnych umiejętności, materiałów i narzędzi do wykonywania działalności o nowym profilu, stąd czynności podjęte w styczniu 2020 r. nie mogły zostać uznane jako czynności przygotowujące do tej działalności. Czynności przygotowujące odwołujący się rozpoczął w lutym 2020 r. Wówczas dopiero kupił samochód, narzędzia, materiały, rozpoczął reklamowanie usług. Sąd Apelacyjny ocenił, że Sąd Okręgowy nie pominął okoliczności związanych z koniecznością zdobycia umiejętności do świadczenia usług związanych z wykonywaniem posadzek żywicznych i reklamowaniem usług oraz prawidłowo ocenił zeznania świadków oraz czynności odwołującego się w postaci prośby do Naczelnika Urzędu Skarbowego z dnia 13 stycznia 2020 r., pisma do Naczelnika Urzędu Skarbowego z dnia 13 stycznia 2020 r., informacji z dnia 13 stycznia 2020 r. o zamiarze zakupu kasy fiskalnej, dokonanie zmian w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i wysnuł z nich poprawne wnioski o nieprowadzeniu przez R. B. działalności gospodarczej w spornym okresie.

Odnośnie podnoszonej w apelacji okoliczności zapłaty za stronę internetową, Sąd Apelacyjny wskazał, że z załączonego wydruku wynikało, iż z konta bankowego pierwsza zaliczka za grafikę strony została zapłacona 28 stycznia 2020 r., druga w lutym, a dwie kolejne w marcu 2020 r. Zapłata za grafikę w dniu 28 stycznia 2020 r. nie oznaczała, że od 9 stycznia 2020 r. odwołujący się prowadził działalność gospodarczą.

Sąd Apelacyjny uznał za niezasadne również zarzuty naruszenia prawa materialnego, stwierdzając, że odwołujący się ponownie wskazywał na podjęte przez

siebie czynności w okresie od 9 do 29 stycznia 2020 r. i ponownie, tak jak przy zarzutach naruszenia prawa procesowego, polemizował z ustaleniami i oceną dowodów dokonaną przez Sąd Okręgowy. Sąd Apelacyjny uznał że czynności wykonane w okresie od 9 do 29 stycznia 2020 r. nie świadczyły o tym, że w okresie tym odwołujący się prowadził działalność gospodarczą. Sąd drugiej instancji wyjaśnił, że w niniejszej sprawie organ rentowy przeprowadził postępowanie kontrolne i wydał zaskarżoną decyzję, w której podał z jakich przyczyn R. B. podlega od dnia 30 stycznia 2020 r. ubezpieczeniom jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie toczy się od nowa, lecz stanowi kontynuację uprzedniego postępowania przed organem rentowym. Z tej przyczyny obowiązkiem strony wnoszącej odwołanie jest ustosunkowanie się do twierdzeń organu rentowego ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z art. 232 k.p.c.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożył odwołujący się zaskarżając wyrok ten w całości wnosząc o wstrzymanie wykonalności zaskarżonego wyroku oraz zwolnienie od kosztów postępowania kasacyjnego w całości.

Skarga kasacyjna została oparta na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego. W części oddalającej apelację skarżącego od wyroku Sądu Okręgowego w z 8 kwietnia 2021 r., VIII U 215/20, zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono naruszenie: 1) art. 3 Prawa przedsiębiorców przez jego niewłaściwą wykładnię, polegającą na przyjęciu, że prowadzenie działalności gospodarczej wymaga ustalenia woli i zamiaru prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę w każdym czasie, także w trakcie korzystania przez przedsiębiorcę ze zwolnień lekarskich w sytuacji, gdy dla zachowania ciągłości prowadzenia działalności gospodarczej konieczne jest ustalenie woli i zamiaru prowadzenia tej działalności jedynie w czasie jej prowadzenia; 2) art. 3 Prawa przedsiębiorców przez jego niewłaściwą wykładnię, polegającą na przyjęciu, że prowadzenie działalności gospodarczej wymaga każdorazowego uzyskiwania przez przedsiębiorcę przychodów przekraczającej koszty prowadzenia działalności gospodarczej w sytuacji, gdy zarobkowy charakter prowadzonej działalności gospodarczej wymaga

tego rodzaju nastawienia od przedsiębiorcy oraz podejmowania przez niego aktywności w tym kierunku i jednocześnie nie jest uzależnione od uzyskiwanego efektu; 3) art. 5 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na nierozważeniu zgodności działań organu rentowego z zasadami współżycia oraz nierozważeniu orzekania w przedmiocie podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z punktu widzenia nadużycia prawa podmiotowego ze względu na niemożność zastosowania art. 5 k.c. do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, który ma charakter prawa publicznego, mimo: - prowadzenia przez odwołującego się działalności gospodarczej oraz sumiennego opłacania składek od 1994 r. oraz ciągłości wykonywania działalności gospodarczej w latach późniejszych; - wyłącznie czasowej niezdolności odwołującego się do wykonywania działalności gospodarczej; - podejmowania przez odwołującego się starań w przedmiocie utrzymania oraz dalszego prowadzenia działalności gospodarczej w toku zwolnień chorobowych oraz w okresach między nimi. W części oddalającej apelację od wyroku Sądu Okręgowego z 24 marca 2021 r., VIII U 1788/20 zaskarżonemu wyrokowi zarzucono naruszenie: 1) art. 6 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 2020 r., poz. 266 ze zm.) (dalej: ustawa systemowa) w zw. z art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na niezakwalifikowaniu działań podejmowanych przez odwołującego się w okresie od 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. jako prowadzenia działalności gospodarczej, w sytuacji, gdy w okresie tym odwołujący się: - podejmował czynności związane z wykonywaniem i przygotowaniem wykonywania działalności (o zmienionym profilu); - złożył oświadczenie o zamiarze nabycia nowej kasy fiskalnej; - zgłosił zmianę formy opodatkowania; - dokonał zmiany w zakresie przedmiotu działalności gospodarczej; - rozpoczął reklamowanie swoich usług; - zlecił utworzenie strony internetowej; - zdobywał wiedzę i umiejętności konieczne do prowadzenia działalności gospodarczej, które stanowiąc albo czynności przygotowawcze, albo czynności organizacyjne dają się zakwalifikować jako faktyczne wykonywanie działalności gospodarczej.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w całości, to jest w zakresie, w którym Sąd ten oddalił apelację od wyroku Sądu Okręgowego z 8

kwietnia 2021 r. i wyroku Sądu Okręgowego z 24 marca 2021 r., wydanie orzeczenia co do istoty sprawy, to jest zmianę zaskarżonego wyroku przez: w zakresie pkt 1 wyroku - ustalenie, że R. B., jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, to jest emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 maja 2016 r., w zakresie pkt 2 wyroku - ustalenie, że R. B., jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, to jest emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r.; ewentualnie uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w całości, uchylenie wyroku Sądu Okręgowego z 8 kwietnia 2021 r., uchylenie wyroku Sądu Okręgowego z 24 marca 2021 r. i przekazanie spraw do ponownego rozpatrzenia w całości Sądom pierwszej instancji; zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna w stopniu uprawniającym Sąd Najwyższy do wydania orzeczenia reformatoryjnego w odniesieniu do punktu 1 zaskarżonego wyroku dotyczącego oddalenia apelacji skarżącego od wyroku Sądu Okręgowego z 8 kwietnia 2021 r., VIII U 215/20.

Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z ustaleniami faktycznymi poczynionymi w toku postępowania sądowego, odwołujący się prowadził działalność gospodarczą od 1998 r. Bezpośrednio przed i w trakcie spornego okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym, działalność ta polegała na świadczeniu usług przewozu taksówką. Odwołujący się był zgłoszony do ubezpieczeń społecznych (obowiązkowych i dobrowolnego), opłacał z tego tytułu składki, zarówno przed

spornym okresem jak i w jego trakcie. Posiadał środki techniczne konieczne do wykonywania przedmiotu działalności gospodarczej, jak również spełniał wymogi formalne do jej wykonywania. Jednocześnie ustalono, że odwołujący leczył się psychiatrycznie od 1999 r., co jednak do 2016 r. nie stanowiło przeszkody w prowadzeniu działalności taksówkarskiej. W 2016 r. ziściło się jedno z ryzyk ubezpieczeniowych objętych ochroną. W maju 2016 r. lekarz stwierdził niezdolność odwołującego się do pracy, która następnie była potwierdzona periodycznie kolejnymi zaświadczeniami lekarskimi z okresami kilkudniowych przerw. Jak ustalono, w przerwach między kolejnymi zwolnieniami lekarskimi odwołujący się również był niezdolny do wykonywania czynności stanowiących przedmiot działalności gospodarczej. Jedynie w dniach 28 września 2016 r., 29 września 2016 r., 30 września 2016 r., 1 października 2016 r. odwołujący się czuł się na tyle dobrze, by możliwe było świadczenie usług przewozu osób.

Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał, że obowiązkowi ubezpieczeń społecznych podlega osoba faktycznie prowadząca działalność gospodarczą (a więc wykonująca tę działalność), a nie osoba jedynie figurująca w ewidencji działalności gospodarczej na podstawie uzyskanego wpisu, która działalności tej nie wykonuje (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2019 r., I UK 337/18, LEX nr 2697215 i powołane tam orzeczenia; wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., III USKP 94/21, LEX nr 3537307). Dlatego kluczowe znaczenie w każdej sprawie dotyczącej podlegania ubezpieczeniom społecznym mają ustalenia faktyczne dotyczące tego, czy ubezpieczony podejmował czynności kwalifikowane jako rzeczywiste (a nie formalne, pozorowane, fikcyjne) prowadzenie działalności gospodarczej, ewentualnie z jakich powodów takich czynności nie wykonywał.

Jednocześnie Sąd Najwyższy wyjaśniał już wielokrotnie, w jaki sposób wpływa niezdolność do pracy na istnienie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, przede wszystkim w sprawach dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym przez kobiety-przedsiębiorczynie korzystające z urlopu macierzyńskiego oraz zasiłków z ubezpieczenia chorobowego z tytułu macierzyństwa lub konieczności sprawowania opieki nad chorym dzieckiem. W orzecznictwie tym, podsumowanym ostatnio w wyroku Sądu Najwyższego z 23 lutego 2023 r., III USKP 19/22 (OSNP 2024, nr 2, poz. 21) wypracowano stanowisko, zgodnie z którym okoliczność, że

ubezpieczony korzysta przez dłuższy czas z przysługujących mu praw (do zasiłków z ubezpieczenia chorobowego), nie może być pomijana w ocenie, czy prowadzona działalność spełnia kryteria ciągłości tej działalności i jej zarobkowego charakteru w tym sensie, że korzystanie (długotrwałe) z uprawnień przyznanych na wypadek urodzenia dziecka czy niezdolności do pracy samo w sobie pozbawia tytułu do ubezpieczeń społecznych.

Stanowisko to opiera się na poglądach wyrażonych zwłaszcza w wyroku Sądu Najwyższego z 13 lipca 2022 r., II USKP 203/21 (OSNP 2023, nr 4, poz. 48) oraz poprzedzających go wyrokach: z 9 czerwca 2021 r., II USKP 62/21 (OSNP 2022 nr 3, poz. 31) oraz z 14 grudnia 2021 r., II USKP 107/21 (LEX nr 3273669). Przyjęto w nich słuszny pogląd, zgodnie z którym czym innym jest spełnianie lub niespełnianie kryteriów wymaganych dla uznania danej aktywności za działalność gospodarczą w rozumieniu przepisów o prowadzeniu działalności gospodarczej (obecnie Prawa przedsiębiorców), a czym innym nierealizowanie tych kryteriów (zarobkowego, zorganizowanego i ciągłego charakteru działalności gospodarczej) z uwagi na występującą czasową przeszkodę w postaci niezdolności do pracy. Pierwszy czynnik wiąże się z brakiem istotnych właściwości przedmiotowych (zdefiniowanych w przepisach ustawy o swobodzie działalności gospodarczej). Natomiast drugi polega na "przejściowym" i "okazjonalnym" (w znaczeniu ograniczonym czasowo) niespełnianiu kryteriów przedmiotowych, co znajduje usprawiedliwienie w aspekcie podmiotowym (niezdolności do pracy).

W dalszej kolejności w wyroku w sprawie II USKP 203/21 wyjaśniono – co Sąd Najwyższy w pełni akceptuje – że postrzeganie stanu niezdolności do pracy jako przyczyny niepodlegania ubezpieczeniom społecznym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, oraz art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i ustawy systemowej jest niemożliwe do zaakceptowania.

Przypomnieć należy, że w niniejszej sprawie organ rentowy wyłączył odwołującego się z podlegania ubezpieczeniom społecznym z mocą wsteczną od dnia 1 maja 2016 r., to jest od pierwszego dnia miesiąca rozpoczynającego sekwencję długotrwałych zwolnień lekarskich przerywanych krótkimi okresami, za które nie wystawiono zaświadczeń lekarskich (w trakcie których to okresów co do zasady nie podejmował czynności odpowiadających przedmiotowi prowadzonej

działalności gospodarczej z uwagi – jak wynika to z ustaleń faktycznych – na niezdolność do prowadzenia tej działalności mimo spełniania formalnych kryteriów i wymogów pozwalających na jej prowadzenie). Tym samym organ rentowy przyjął, że zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej miało miejsce wraz z chwilą aktywacji ryzyka ubezpieczeniowego (wystąpienia choroby wywołującej niezdolność do pracy). Tego rodzaju podejście do kwestii podlegania ubezpieczeniom społecznym (obowiązkowym i dobrowolnemu) przez niezdolną do pracy osobę prowadzącą jednoosobową działalność gospodarczą prowadzi do swego rodzaju paradoksu. Z jednej strony, aby zachować tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym, zgodnie ze stanowiskiem organu rentowego, ubezpieczony w okresie niezdolności do pracy nie może podejmować czynności zarobkowych z uwagi na art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 2780, dalej: ustawa zasiłkowa) (co pozbawiałoby go zasiłku chorobowego). Z drugiej zaś, brak tej aktywności organ rentowy kwalifikuje jako przesłankę podważenia istnienia tytułu ubezpieczeniowego.

Z powyższego wynika, że brak aktywności spowodowany stanem zdrowia samoistnie nie może uzasadniać niepodlegania ubezpieczeniom społecznym. W dalszej kolejności Sąd Najwyższy uwzględnił, że zakończenie długotrwałego (długotrwałych) okresu (okresów) niezdolności do pracy nie musi być równoznaczne z odzyskaniem pełnej zdolności do pracy. Ponadto, przedsiębiorca nie podlega obowiązkowemu badaniu zdolności do wykonywania działalności w przeciwieństwie do pracownika, który powraca do wykonywania pracy po długim okresie niezdolności do pracy. Tymczasem jak wynika to z ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie – co należy ponownie podkreślić – odwołujący się nie odzyskał zdolności do pracy po okresach niezdolności do pracy potwierdzonych zwolnieniami lekarskimi. Jak zwrócono przy tym uwagę w sprawie II USKP 203/21 przesłanką nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy jest utrata tej zdolności dopiero w znacznym stopniu, zatem utrata zdolności do pracy w mniejszym stopniu niż znaczny nie jest przesłanką prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy (art. 12 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Możliwa jest więc taka sytuacja, w której mimo braku zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego niezdolność do pracy, osoba

prowadząca działalność gospodarczą będzie nadal faktycznie niezdolna do jej prowadzenia a jednocześnie nie będzie mogła ubiegać się o prawo do renty z tytułu niezdolności do wykonywania tej działalności. W takich okolicznościach niezdolność do pracy nie musi przemawiać za tezą o zaprzestaniu działalności gospodarczej.

W dalszej kolejności należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 18 ust. 9 i 10 oraz art. 13 pkt 4 ustawy systemowej osoby prowadzące pozarolniczą działalność podlegają ubezpieczeniom społecznym od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszone na podstawie art. 36aa tej ustawy oraz przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców a podstawa wymiaru składek ulega zmniejszeniu w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca tylko, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku. Z powołanych przepisów wynika, że osoba prowadząca pozarolniczą działalność podlega ubezpieczeniom społecznym także w okresie faktycznej niezdolności do pracy, która to niezdolność nie została stwierdzona w trybie uprawniającym do nabycia prawa do zasiłku z ubezpieczenia chorobowego, bądź po wyczerpaniu okresu zasiłkowego i okresu pobierania świadczenia rehabilitacyjnego (wyrok Sądu Najwyższego z 13 lipca 2022 r., II USKP 203/21). W konsekwencji nie można w oparciu o samo ustalenie, że w okresie między zwolnieniami lekarskimi osoba prowadząca działalność gospodarczą – nadal niezdolna do jej wykonywania – nie wykonywała czynności odpowiadających profilom działalności gospodarczej stwierdzić, że osoba ta nie podlegała ubezpieczeniom społecznym w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w związku z art. 3 ustawy Prawo przedsiębiorców.

Tym samym należało uznać skargę kasacyjną za zasadną odnośnie do zaskarżenia punktu 1 wyroku Sądu Apelacyjnego dotyczącego oddalenia apelacji od wyroku Sądu Okręgowego z 8 kwietnia 2021 r., VIII U 215/20.

Natomiast skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie w zakresie zaskarżenia pkt 2 wyroku Sądu Apelacyjnego dotyczącego oddalenia apelacji od wyroku Sądu Okręgowego z 24 marca 2021 r., VIII U 1788/20. Jak już wspomniano powyżej, tytułem do podlegania ubezpieczeniom społecznym jest rzeczywiste

(faktyczne) prowadzenie działalności gospodarczej. Faktyczne wykonywanie działalności gospodarczej oceniane jest również w kontekście przesłanki zorganizowanego charakteru działalności gospodarczej, która uwidacznia się np. w działaniach mających na celu: zapewnienie kapitału, lokalu, środków biurowych, maszyn, sprzętu, technologii, zatrudnienie pracowników, przedsięwzięcie działań o charakterze marketingowym (informacja, reklama) oraz zmierzających do uzyskania i utrzymania wymaganych kwalifikacji, zezwoleń, certyfikatów itp. niezbędnych ze względu na rodzaj wykonywanej działalności (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2023 r., I USK 151/23, LEX nr 3614441). Sama formalna zmiana profilu prowadzenia działalności pozarolniczej – chociażby z powodu niemożności wykonywania czynności składających się na dotychczasowy przedmiot prowadzonej działalności – nie wystarcza do przyjęcia, że od takiej zmiany mamy do czynienia z rzeczywiście prowadzoną działalnością, gdy modyfikacji tej nie towarzyszą realne czynności składające się na aktywność ekonomiczną indywidualnego przedsiębiorcy. Wbrew argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej, z ustaleń postępowania sądowego nie wynika, by w spornym okresie od dnia 9 stycznia 2020 r. do 29 stycznia 2020 r. odwołujący się wykonywał czynności, które odpowiadałyby pojęciu rzeczywistego prowadzenia działalności polegającej na świadczeniu usług związanych z wykonywaniem posadzek żywicznych i sprzedaży artykułów z żywic. W ocenie Sądu drugiej instancji podjęte przez odwołującego się czynności legalizujące zmianę profilu działalności gospodarczej (wpis do ewidencji i zgłoszenie do urzędu skarbowego), czy np. oglądanie youtube nie wystarczały, aby uznać je jako prowadzenie działalności gospodarczej w ramach zmienionego profilu. Odwołujący się w spornym okresie był niezdolny do pracy, nie posiadał umiejętności, materiałów i narzędzi do wykonywania działalności o nowym profilu, stąd czynności podjęte w styczniu 2020 r. nie zostały uznane jako czynności przygotowujące do tej działalności. Sąd Apelacyjny ustalił, że czynności przygotowujące odwołujący się rozpoczął dopiero w lutym 2020 r. (kupił samochód, narzędzia, materiały, rozpoczął reklamowanie usług).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]